Finansutskottets betänkande 1983/84: 27

om vissa anslag för budgetåret 1984/85 inom civildepartementets verksamhetsområde (prop. 1983/84: 100 bil. 15) jämte motioner om den offentliga verksamheten

I detta betänkande behandlar utskottet

dels proposition 1983/84: 100 bilaga 15 Civildepartementet i vad avser
Litt. A Civildepartementet m. m.,
Litt. D Statlig rationalisering och revision m. m. punkterna D1, D2 mom. 1 och 2 samt D3–D5,
Litt. E Statlig lokalförsörjning,
Litt. H Övriga ändamål punkt H2,

dels följande motioner om den offentliga sektorn:
1983/84: 372, 475, 1080 yrkande 3, 1428, 1433, 2031 yrkande 5 och 2070.

DEN OFFENTLIGA SEKTORN

1. **Motioner om den offentliga sektorn.** I motion 1983/84: 372 av Egon Jacobsson (s) och Bengt Silfverstrand (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en samlad analys av den offentliga sektorns roll i samhället.

I motion 1983/84: 475 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs
1. att riksdagen hos regeringen begär tillsättande av en parlamentarisk utredning med uppgift att utarbeta program för en planmässig utbyggnad av de samhällsekonomiskt och socialt viktiga delarna av den offentliga sektorn under 1980-talet,
2. att riksdagen hos regeringen begär tillsättande av en parlamentarisk utredning med uppgift att göra en kritisk översyn av byråkratins tillväxt med sikte på att omfördela resurser till samhällsekonomiskt och socialt nyttig verksamhet i offentlig regi.

I motion 1983/84: 1080 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) hemställs – med hänvisning till motiveringen i motion 1983/84: 1079 –
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om korta och målinriktade kampanjer mot krångliga bestämmelser.

I motion 1983/84: 1428 av Gustav Persson m. fl. (s) hemställs att riksdagen beslutar hos regeringen begära att verksledningskommittén ges sådana tilläggsdirektiv att den kan pröva sammanläggnings- och samarbetsmöjligheter mellan statliga myndigheter för att höja effektiviteten och sänka kostnaderna.

I motion 1983/84: 1433 av Sten Svensson m. fl. (m) hemställs

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om en översyn av de beslut som avsevärt inverkar på kommunernas ekonomi i syfte att dels klargöra hur stor omfattningen är, dels skapa möjlighet för en omprövning av desamma genom avregleringar etc.,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om tilläggsdirektiv till stat-kommunberedningen i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om överläggningar mellan regeringen och kommunförbunden för att främja en ökad privatisering och systemförändring inom den kommunala sektorn.

I motion 1983/84: 2031 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) hemställs

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om systemförändringar och omstrukturering av den offentliga sektorn.

I motion 1983/84: 2070 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) hemställs – med hänvisning till motiveringen i motion 1983/84: 2068 – att riksdagen hos regeringen begär utredning om byggnadsstyrelsens uppgifter i syfte att uppnå en mer decentraliserad handläggning av det statliga byggandet.

Utskottet

Den offentliga verksamheten bidrar i betydande utsträckning till vår sociala välfärd. Den ger en eftertraktad service, som annars delvis inte skulle kunna tillgodoses. Genom skatte- och transfereringssystemen skapas en jämnare fördelning av den ekonomiska standarden i samhället. Genom olika slag av offentliga tjänster – såsom utbildning, sjukvård, barnomsorg, åldringsvård, arbetsmarknadsstöd och regionalpolitiska insatser – uppnås en rättvisare fördelning av levnadsvillkoren i övrigt. Många nya arbeten har dessutom tillkommit inom den offentliga sektorn.

Under senare år har villkoren för offentlig verksamhet förändrats påtagligt. Framför allt har detta tagit sig uttryck i att de ekonomiska resurserna är knappare än tidigare. En tilltagande kritik mot samhällsorganen har emellertid också kunnat noteras för deras, som det uppfattats, alltför invecklade regler, föreskrifter och beslutsprocesser. Brister i myndigheters lyhördhet för människors behov har också påverkat synen på den offentliga sektorn. Dessutom har den uppfattningen fått vid spridning att offentlig verksamhet i alltför stor utsträckning ersätter individens eget engagemang och aktiva insats när individuella eller kollektiva problem skall lösas.

I bilaga 15 till proposition 100 presenterar föredragande statsrådet Bo Holmberg huvuddragen i det förberedelsearbete som regeringen tagit initiativ till och som är avsett att utmynna i ett samlat program för den offentliga sektorns utveckling och förnyelse. Detta program är avsett att

omspänna sådana frågor som kommunal demokrati, styrning av kommunal verksamhet, omdaning av statlig regional förvaltning, förhållandet myndighet – människor samt olika förhållanden som berör den statliga personalpolitiken. Programmet skall enligt föreliggande planer färdigställas under loppet av år 1985. Åtgärder kommer emellertid också att vidtas successivt i den takt som arbetet med olika frågor slutförs.

Utskottet delar föredragandens uppfattning att arbetet med att förbättra medborgarnas möjligheter att aktivt medverka i samhällsomdaningen måste ges en framskjuten plats. Det är också viktigt att skapa goda kontakter mellan enskilda och myndigheter. Medborgarna har som uppdragsgivare rätt att kräva en god kvalitet på den offentliga verksamheten. Enligt utskottets mening är en hög kvalitet och en god service ett villkor för att medborgarna skall uppfatta den offentliga sektorns insatser som ett uttryck för sina önskemål och behov.

Medborgarnas delaktighet och medansvar måste ständigt finna nya former och statsmakterna vara beredda att förutsättningslöst pröva nya lösningar för att klara samhällets service utan att konsekvens och opartiskhet i myndighetsutövningen, rättssäkerhet, likvärdighet och offentlighet ifrågasätts.

I *motion 372* av Egon Jacobsson (s) och Bengt Silfverstrand (s) begärs att en samlad analys skall göras av *den offentliga sektorns roll i samhället*. Syftet med en sådan analys bör enligt motionärerna i huvudsak vara

– att belysa den offentliga sektorns roll för sysselsättningen,

– att utröna vilka konsekvenser som uppstår för det privata näringslivet vid en uppbromsning och/eller neddragning av den offentliga sektorns verksamhet,

– att utveckla metoder för överföring av resurser från arbetslöshetsunderstöd, socialhjälp m. m. till sysselsättningsskapande åtgärder,

– att utreda konsekvenserna för den enskilde vid en ökad privatisering av den offentliga sektorn.

Ett viktigt underlag för utformningen av den ekonomiska politiken är de analyser som görs inom regeringskansliet av olika ekonomisk-politiska åtgärders effekt inom skilda samhällssektorer. En synnerligen väsentlig del av detta arbete berör frågor av det slag som tas upp i motion 372. Utskottet delar flera av de uppfattningar som redovisas i motionen. Utskottet har tidigare behandlat motioner med liknande innehåll av samma motionärer och därvid till stor del ställt sig bakom det synsätt som motionärerna har på den offentliga sektorn. Såsom framhålls i motion 372 borde det vara en självklarhet att en väl fungerande offentlig sektor utgör en nödvändig betingelse för ett väl fungerande näringsliv i en modern industristat. Den offentliga sektorn har en mycket stor betydelse för sysselsättningen. I själva verket har den offentliga sektorn under 1970-talet svarat för nästan hela den uppnådda ökningen av sysselsättningen. En nödvändig utveckling och vitalisering av industrin måste ske i nära samspel mellan näringsliv och offentlig sektor.

Utredningar och analyser av vilken roll den offentliga sektorn har för sysselsättning och för andra sektorer i samhället är centrala inslag i arbetet med bl. a. finansplaner och långtidsutredningar. Utskottet utgår från att regeringen även i fortsättningen beaktar synpunkter av det slag som förts fram i motion 372 vid utformningen av finansplaner och långtidsutredningar. Utskottet anser därför att inga speciella åtgärder nu behöver vidtas från riksdagens sida.

I *motion 475* (vpk) begärs att en parlamentarisk utredning skall tillsättas med uppgift att utarbeta ett program för *en planmässig utbyggnad* av de samhällsekonomiskt och socialt viktiga delarna av *den offentliga sektorn*. Motionärerna förespråkar också att en kritisk översyn skall göras av byråkratins tillväxt med sikte på att omfördela resurser till samhällsekonomiskt och socialt nyttig verksamhet i offentlig regi.

Utskottet har tidigare i skilda sammanhang avvisat en politik med en centraliserad planhushållning enligt motionärernas modell. Något skäl att nu ompröva sin uppfattning i frågan anser utskottet inte föreligga.

En centraliserad planhushållning skulle sannolikt leda till ökad byråkrati. Utskottet ser därför inte den av motionärerna begärda översynen som det främsta sättet att komma till rätta med byråkratins tillväxt. Utskottet vill i stället hänvisa till det pågående arbetet inom regeringskansliet med översynsprojekt och minskad detaljreglering samt till den omfördelning av resurser som görs i anslutning till regeringens budgetarbete. Något behov av särskilda utredningsinsatser vid sidan härav finner utskottet inte påkallat. Utskottet avstyrker motion 475 (vpk).

I *motion 1433* av Sten Svensson m. fl. (m) begärs en översyn av statliga beslut som avsevärt inverkar på kommunernas ekonomi. Syftet därmed bör enligt motionärerna vara att dels klargöra omfattningen av sådana beslut, dels skapa möjlighet för en omprövning av besluten för att underlätta *privatisering och systemförändringar av kommunal verksamhet*. Enligt motionärerna bör stat-kommunberedningen genom tilläggsdirektiv åläggas att med särskild förtur pröva frågor av detta slag. Motionärerna föreslår slutligen också att kommuner och landsting bör uppmuntras generellt att pröva även andra alternativ än kommunalt huvudmannaskap för bl. a. service, vård och olika former av omsorg.

Krav på *systemförändringar och privatisering av offentlig verksamhet* förs också fram i *motion 2031* (m) yrkande 5. I motionen framhålls att det inte räcker med nedskärningar av offentliga utgifter för att lösa den djupa strukturkris som Sveriges ekonomi befinner sig i. Den offentliga verksamheten måste dessutom struktureras om och inom en rad områden ersättas av privata marknadslösningar. Motionärerna vill förstärka marknadsekonomin genom avreglering och avbyråkratisering samt genom ökad ägandespridning.

Utskottet har i det föregående redovisat sin syn på den offentliga sektorn och dess betydelse för utvecklingen av näringsliv och sysselsättning. Grundsynen i motionerna 1433 och 2031 kontrasterar starkt mot den uppfattning som utskottet därvid givit uttryck åt. Utskottet avvisar därför mycket bestämt de förslag till lösningar som redovisas i dessa båda motioner och som innebär att samhälleliga uppgifter i betydande utsträckning skulle överlåtas åt kommersiella intressen.

Den obalans som vidlåder statens finanser är i allt väsentligt ett resultat av den snabba ökning av underskottet som ägt rum under senare delen av 1970-talet och början av 1980-talet. Även om vi nu med all kraft måste verka för att återställa balansen får detta inte ske till priset av att samhällets ansvar för viktiga sektorer avvecklas utan bör åstadkommas genom en ansvarsfull politik, som kombinerar en återgång till fullt kapacitetsutnyttjande i samhällsekonomin med årliga successiva budgetförstärkningar. Med det anförda avstyrks motionerna 1433 och 2031 yrkande 5.

I *motion 1080* yrkande 3 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) förordas att man i korta och *målinriktade kampanjer* skall se över bestämmelser som skapar irritation och besvär i företagen och som medför kostnader. Arbetet bör bedrivas i nära samarbete med företrädare för företagen.

Motionärerna hänvisar till de positiva erfarenheterna av arbetet i delegationen för företagens uppgiftslämnande (DEFU) och framhåller att dess verksamhet visat att man, utan att skapa någon ny byråkrati för att bekämpa byråkratin, kan nå resultat genom tidsbegränsade punktinsatser.

Såsom också framhålls i motionen måste arbetet med att bekämpa krångel och onödig byråkrati gå vidare. Insatser av denna art utgör ett betydelsefullt inslag i regeringens arbete med att utveckla den offentliga sektorns arbetsformer. Chefen för justitiedepartementet har nyligen lagt fram en proposition om förenkling av myndigheternas föreskrifter, anvisningar och råd (prop. 1983/84: 119). I denna förordas en rad åtgärder för att myndigheternas föreskrifter och övriga regler skall bli enklare och klarare och för att regelbeståndet i samhället inte skall bli alltför omfattande. I proposition 100 bilaga 15 redovisar civilministern ett antal översyner som inletts inom civildepartementets verksamhetsområden i syfte att förenkla den statliga regelgivningen. Av den lämnade redogörelsen framgår också att man inom regeringskansliet förbereder ett brett upplagt program för den offentliga sektorns utveckling och förnyelse. Frågor som därvid kommer att tas upp berör bl. a. förhållandet myndigheter-medborgare samt behovet av att åstadkomma en enkel, begriplig och överskådlig lagstiftning inom vissa verksamhetsfält.

Enligt utskottets mening måste kampen mot krångel och onödig byråkrati bedrivas kontinuerligt, målmedvetet och med full kraft. Tillfälliga kampanjinsatser av det slag som förordas i motionen framstår därvid inte som särskilt verkningsfulla. De bör med hänsyn härtill inte få bilda utgångspunkt för det fortsatta arbetet för förenkling och höjd effektivitet. Utskottet avstyrker motion 1080 yrkande 3.

I *motion 1428* av Gustav Persson m. fl. (s) framhålls att det vore av stort värde om verksledningskommittén fick bedöma möjligheterna att vinna *större effektivitet i statsförvaltningen* genom antingen sammanslagningar eller medvetet samarbete mellan olika statliga verk och myndigheter.

I *motion 2070* (c) påpekas att statens byggande till största delen handhas av byggnadsstyrelsen. Motionärerna ifrågasätter om inte många av byggnadsstyrelsens nuvarande funktioner kan decentraliseras till resp. myndigheter. Enligt deras mening talar mycket för att man därmed skulle få en rationellare och billigare organisation för byggandet och fastighetsförvaltningen inom den civila delen av statsförvaltningen.

Verksledningskommitténs arbete omfattar ledningsfunktionen vid förvaltningsmyndigheterna under regeringen. Kommittén skall i första hand pröva hur ledningen för myndigheterna bör vara utformad för att myndigheternas effektivitet och samhällsservice skall kunna garanteras samtidigt som behovet av medborgerlig insyn och påverkan tillgodoses. En väsentlig fråga som kommittén har att beakta är att myndigheternas ledningsfunktion också måste tillgodose det grundläggande kravet att riksdagens och regeringens beslut kan genomföras på ett effektivt sätt i enlighet med intentionerna. Av betydelse är därvid inte bara myndigheternas interna ledning utan också de organisatoriska ramar som dragits upp för olika verksamheter. I vissa fall kan t. ex. en utbyggd samverkan mellan myndigheter resultera i att målen för en verksamhet kan uppnås på ett mera rationellt och ändamålsenligt sätt. I motion 1428 anges gemensamma styrelser som ett exempel på hur man kan samordna två myndigheters verksamhet. I motionen påpekas också att viktiga samhällsfunktioner ofta berör fler än ett ämbetsverk och att en överflyttning av funktioner kan göra myndigheter obehövliga. Som ett exempel härpå framhålls trafiksäkerhetsverket, som nu kommer att bli föremål för en förutsättningslös utredning enligt riksdagens beslut (Dir 1984: 6). Ett tredje exempel som diskuteras i motionen är byggnadsstyrelsen, vars verksamhet i en fristående myndighet motionärerna sätter i fråga. Snarlika synpunkter på byggnadsstyrelsens organisation förs också fram i motion 2070. Det har också vid flera tillfällen diskuterats om en enklare struktur på regeringens stabsorgan. Utskottet vill med anledning av de båda motionerna framhålla följande. Frågor som rör omprövning av myndighetsstrukturen och enskilda myndigheters verksamhet är ofta av sådan omfattning och beskaffenhet att de lämpligen bör prövas i fristående översynsprojekt. Utredningar av detta slag bör därför inte åläggas verksledningskommittén, som i första hand skall pröva frågor rörande myndigheternas interna ledning.

Utskottet är emellertid av den uppfattningen att kommittén genom inriktningen på sitt arbete har speciella förutsättningar att uppmärksamma problem och ta fram underlag för olika översynsprojekt. Detta material kan därefter ligga till grund för fördjupade undersökningar i annat samman-

hang. Kommittén bör därutöver ha möjlighet att i några klart avgränsade fall själv kunna pröva frågor som rör myndighetsstrukturen, om man därigenom kan komma fram till mer ändamålsenliga former för ledningsfunktionen. Av utredningsdirektiven framgår också att utredningen kan beröra frågan om att öka samverkan mellan grupper av myndigheter.

Det kan i sammanhanget också finnas skäl att uppmärksamma de generella kommittédirektiv som regeringen nyligen utfärdat för samtliga kommittéer och särskilda utredare angående utredningsförslagens inriktning (Dir 1984: 5). Enligt dessa direktiv skall varje möjlighet att effektivisera den offentliga sektorn tas till vara. Kommittéerna bör därvid särskilt uppmärksamma åtgärder som kan öka samverkan mellan myndigheter och leda till minskad sektorisering i samhället.

Verksledningskommittén bör sålunda enligt utskottets mening ta upp och även pröva förutsättningarna för den typ av verksamhet som föreslås i motionerna 1428 och 2070. Vad utskottet här sagt om inriktningen på verksledningskommitténs arbete bör ges regeringen till känna.

Utskottet hemställer

1. beträffande *den offentliga sektorns roll i samhället*
   att riksdagen avslår motion 1983/84: 372,
2. beträffande *en planmässig utbyggnad av den offentliga sektorn*
   att riksdagen avslår motion 1983/84: 475,
3. beträffande *privatisering och systemförändring inom den offentliga sektorn*
   att riksdagen avslår motionerna 1983/84: 1433 och 1983/84: 2031 yrkande 5,
4. beträffande *kampanjer mot krångliga bestämmelser*
   att riksdagen avslår motion 1983/84: 1080 yrkande 3,
5. beträffande *utredning om en rationellare och mer decentraliserad statsförvaltning*
   att riksdagen med anledning av motionerna 1983/84: 1428 och 1983/84: 2070 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

TRETTONDE HUVUDTITELN

Civildepartementet m. m.

2. **Civildepartementet m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker regeringens i proposition 1983/84: 100 bilaga 15 (civildepartementet) under punkterna A 1–A 3 (s. 23 och 24) framlagda förslag och hemställer

1. att riksdagen till *Civildepartementet* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 26 125 000 kr.,
2. att riksdagen till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 10 601 000 kr.,

3. att riksdagen till *Extra utgifter* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 292 000 kr.

Statlig rationalisering och revision, m. m.

3. **Statskontoret.** Utskottet tillstyrker regeringens under punkt D 1 (s. 98–101) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Statskontoret* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 68 063 000 kr.

4. **Anskaffning av ADB-utrustning.** Utskottet tillstyrker regeringens under punkt D 2 (s. 101–108) framlagda förslag, såvitt nu är i fråga, och hemställer

1. att riksdagen till *Anskaffning av ADB-utrustning* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 231 000 000 kr.,
2. att riksdagen medger att datorutrustning beställs – utöver tidigare medgivet belopp – till en kostnad av högst 265 000 000 kr.,

5. **Datamaskincentralen för administrativ databehandling.** Utskottet tillstyrker regeringens under punkt D 3 (s. 108–109) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Datamaskincentralen för administrativ databehandling* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.

6. **Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet.** Regeringen har under punkt D 4 (s. 110) föreslagit riksdagen att till Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

Utskottet

Utskottet har inte något att erinra mot att de kostnader för s. k. externa arbetstagarkonsulter, som personalorganisationerna på grundval av träffade medbestämmandeavtal anlitar i rationaliseringsfrågor som hittills belastat detta anslag, skiljs ut och redovisas på särskilt anslag.

Utskottet hemställer

att riksdagen till *Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

7. **Riksrevisionsverket.** Utskottet tillstyrker regeringens under punkt D 5 (s. 111–115) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Riksrevisionsverket* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 64 361 000 kr.

Statlig lokalförsörjning

8. **Byggnadsarbeten för statlig förvaltning.** Utskottet tillstyrker regeringens under punkt E 1 (s. 116–121) framlagda förslag och hemställer

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om byggnadsarbeten för statlig förvaltning inom de kostnadsramar som förordats i propositionen,
2. att riksdagen till *Byggnadsarbeten för statlig förvaltning* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 105 000 000 kr.,
3. att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om engångsnedskrivning av statskapitalet i enlighet med vad som redovisats i propositionen.

9. **Inredning av byggnader för statlig förvaltning.** Regeringen har under punkt E 2 (s. 121–123) föreslagit riksdagen att till Inredning av byggnader för statlig förvaltning för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

Utskottet

Medelsförbrukningen för inredning och utrustning innevarande och nästa budgetår har beräknats till ca 10,5 milj. kr. Tillgängligt på anslaget är ca 16 milj. kr. Föredragande statsrådet förordar att anslaget förs upp i statsbudgeten med 1 000 kr. Utskottet har inget att erinra mot detta.

Utskottet hemställer

att riksdagen till *Inredning av byggnader för statlig förvaltning* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.

Övriga ändamål

10. **Bidrag till Institutet för storhushållens rationalisering.** Utskottet tillstyrker regeringens under punkt H 2 (s. 164) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Bidrag till Institutet för storhushållens rationalisering* för budgetåret 1984/85 anvisar ett anslag av 640 000 kr.

Stockholm den 22 mars 1984

På finansutskottets vägnar

ARNE GADD

Närvarande: Arne Gadd (s), Björn Molin (fp), Per-Axel Nilsson (s), Lennart Blom (m), Roland Sundgren (s), Christer Nilsson (s), Filip Fridolfsson (m), Rolf Rämgård (c), Torsten Karlsson (s), Bo Södersten (s), Hugo Hegeland (m), Gunnar Nilsson i Eslöv (s), Anders Andersson (m), Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) och Ella Johnsson (c).

Reservationer

1. Punkt 1. Motioner om den offentliga sektorn (moment 1)

Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 2 som börjar med "Under senare" och slutar med "skall lösas" bort ha följande lydelse:

I takt med att den kapitalistiska krisen tilltagit har angreppen mot den offentliga sektorns tillväxt ökat. Från borgerligt håll har man gång efter annan hävdat att den offentliga sektorns tillväxt tagit resurser i anspråk som skulle kunnat användas för en utveckling av den privata industrin. Från SAF och borgerligheten har man hävdat att man inte har "råd" att utveckla den offentliga sektorn. Eftersom det samtidigt har visat sig att behoven i samhället är många där den offentliga sektorns insatser behövs, har man från storfinansens sida underblåst attackerna mot den offentliga sektorn för att lämna utrymme för privatkapitalistisk spekulation på området. Detta sker samtidigt som investeringarna inom industrin minskar och utlandsinvesteringarna ökar starkt. Genom propagandan har en rad myter om den offentliga sektorn skapats. En redovisning av de viktigaste finns i motion 372.

Självfallet är inte den offentliga sektorn perfekt eller ofelbar. En tilltagande kritik mot samhällsorganen har kunnat noteras för deras, som det uppfattas, alltför invecklade regler, föreskrifter och beslutsprocesser. Brister i myndigheters lyhördhet för människors behov har också påverkat synen på den offentliga sektorn. Dessutom har den uppfattningen fått vid spridning att offentlig verksamhet i alltför stor utsträckning ersätter individens eget engagemang och aktiva insats när individuella eller kollektiva problem skall lösas. Detta synsätt har fått många att tro att man bör "satsa på sig själv" trots att det är uppenbart att de stora behoven i samhället inte kan fyllas på annat sätt än genom kollektiva insatser.

dels den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Ett viktigt" och på s. 4 slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Det utredningskrav som framförs i motion 372 överensstämmer i stort med yrkandena i motion 475 (vpk). Enligt utskottets mening är det angeläget att en samlad analys kommer till stånd av den offentliga sektorns roll i samhället i enlighet med de intentioner som redovisas i motionen. Utskottet tillstyrker sålunda bifall till motion 372.

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *den offentliga sektorns roll i samhället*
   att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 372 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Punkt 1. Motioner om den offentliga sektorn (moment 1; motivering)

Lennart Blom, Filip Fridolfsson, Hugo Hegeland och Anders Andersson (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "Den offentliga" och på s. 4 slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Sverige har sedan 1970-talets början haft en mycket svagare tillväxt av bruttonationalprodukten och industriproduktionen än övriga OECD-länder. Landets ekonomiska svårigheter har sålunda i första hand inhemska orsaker. Den låga tillväxten, den trendmässigt ökande arbetslösheten, inflationen samt underskotten i statsfinanserna och bytesbalansen är i stor utsträckning konsekvenser av den offentliga sektorns expansion. Det stora budgetunderskottet – som direkt är orsakat av den offentliga utgiftsexpansionen – har framtvingat en internationellt sett hög räntenivå, vilket håller tillbaka investeringarna och näringslivets tillväxtförmåga. Budgetunderskottet späder också på olika sätt på inflationen. Utbyggnaden av den offentliga sektorn har lett till en lönestruktur som missgynnat en expansion i det privata näringslivet. Subventioner och stödinsatser till näringslivet har låst fast produktionsresurser i bl. a. krisföretagen och byggsektorn. Skatte- och bidragssystemet har försvagat de ekonomiska drivkrafterna för enskilda människor och företag. På stora områden har dessutom det privata näringslivets tillväxtförmåga hämmats av ett växande antal regleringar och av den byråkrati som också sammanhänger med den offentliga sektorns expansion.

Det är mot denna allmänna bakgrund det i bilaga 15 till proposition 100 aviserade samlade programmet för den offentliga sektorns utveckling och förnyelse bör bedömas.

I *motion 372* av Egon Jacobsson (s) och Bengt Silfverstrand (s) begärs att en samlad analys skall göras av *den offentliga sektorns roll i samhället*. Syftet med en sådan analys bör enligt motionärerna i huvudsak vara

– att belysa den offentliga sektorns roll för sysselsättningen,

– att utröna vilka konsekvenser som uppstår för det privata näringslivet vid en uppbromsning och/eller neddragning av den offentliga sektorns verksamhet,

– att utveckla metoder för överföring av resurser från arbetslöshetsunderstöd, socialhjälp m. m. till sysselsättningsskapande åtgärder.

– att utreda konsekvenserna för den enskilde vid en ökad privatisering av den offentliga sektorn.

I motionen förordas en expansion av den offentliga sektorn. Detta synsätt avviker markant från den uppfattning som utskottet i det föregående givit uttryck åt. För att vi skall få bukt med våra strukturella problem är det sålunda tvärtom viktigt att den offentliga sektorns inflytande i ekonomin minskar på alla nivåer. Sker inte detta, riskerar vi så småningom att

komma i ett så svårt läge att obalanserna blir närmast omöjliga att hantera. I en sådan situation tvingas vi till drastiska nedskärningar av både de offentliga utgifterna och den privata konsumtionen. Välfärdssamhället hotas då i sina grundvalar, och en dramatisk ökning av arbetslösheten blir oundviklig. Utskottet avstyrker med det anförda motion 372.

3. Punkt 1. Motioner om den offentliga sektorn (moment 2)

Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "motion 475 (vpk)" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det inte troligt att industrin under de närmaste åren ensam kan suga upp det årliga tillskottet av arbetskraft.

Det är inte heller realistiskt att – som den nuvarande regeringen gör – ställa så stora förhoppningar på exportindustrins tillväxt och förlita sig på en konjunkturuppgång, som i likhet med tidigare kommer att bli ganska kortvarig. En mera långsiktig studie av utvecklingen har visat att arbetslösheten i högkonjunktur under 80-talet blir minst lika stor som den var under lågkonjunktur på 60- och 70-talen. Under överskådlig tid kommer den svenska ekonomin att tvingas bära en kvarstående hög arbetslöshet. Svångremspolitik som drabbar sysselsättningen inom den offentliga sektorn kommer att förvärra problemen.

En utveckling av den offentliga sektorn är därför viktig för att komma till rätta med den stora arbetslösheten. Genom överföringar av tillgångar som inte används för produktiva verksamheter till den offentliga sektorn kan en del av de stora behov som finns i samhället fyllas samtidigt som nya arbetstillfällen skapas. Utskottet anser att nödvändig industriell produktion för vård, kommunikationer, energisystem, framtida datateknik, livsmedelsproduktion etc. med fördel kan arrangeras inom den offentliga sektorns ram.

I enlighet med vad som förordas i motion 475 (vpk) bör ett program utarbetas för den nödvändiga planmässiga utbyggnaden av den offentliga sektorns socialt och samhällsekonomiskt viktiga delar. Denna uppgift bör lämpligen anförtros en parlamentariskt sammansatt utredning. Åt en annan liknande utredning bör anförtros att göra en kritisk översyn av byråkratins tillväxt med sikte på att omfördela resurser till annan verksamhet i offentlig regi. Utskottet tillstyrker därmed bifall till de krav på särskilda utredningsinsatser som återfinns i motion 475 (vpk).

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *en planmässig utbyggnad av den offentliga sektorn* att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 475
   a. hos regeringen begär tillsättande av en parlamentarisk utredning med uppgift att utarbeta program för en planmässig utbyggnad av de samhällsekonomiskt och socialt viktiga delarna av den offentliga sektorn under 1980-talet,
   b. hos regeringen begär tillsättande av en parlamentarisk utredning med uppgift att göra en kritisk översyn av byråkratins tillväxt med sikte på att omfördela resurser till samhällsekonomiskt och socialt nyttig verksamhet i offentlig regi.

4. Punkt 1. Motioner om den offentliga sektorn (moment 3)

Lennart Blom, Filip Fridolfsson, Hugo Hegeland och Anders Andersson (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "2031 yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Såsom också framhålls i motion 2031 (m) handlar systemförändringar och omstrukturering av den offentliga sektorn lika mycket om att ta till vara initiativförmåga som att spara på statens och kommunernas utgifter. Enligt utskottets uppfattning måste vi stimulera alternativ till den offentliga servicen och till de kollektiva skyddsnäten.

Att ersätta offentlig verksamhet med privata marknadslösningar innebär inte bara möjligheter till en effektivare och därmed billigare produktion utan även en större variationsrikedom i tjänsteutbudet, vilket befrämjar valfriheten för både konsumenter och näringsidkare.

I många fall är det nödvändigt att lösa privatiserings- och finansieringsfrågorna samtidigt för att privat tjänsteproduktion skall stimuleras. För att privat verksamhet skall kunna konkurrera med kommunal krävs att finansieringsmöjligheterna är likartade. En avkommunalisering underlättas i många fall av en övergång från skattefinansiering till avgiftsfinansiering.

Privatisering och konkurrens inom den offentliga sektorn krävs för att pressa kostnaderna och öka effektiviteten. Det är enligt utskottets mening inte nödvändigt att kommunerna eller staten i egen regi bedriver så omfattande verksamhet som i dag är fallet. Stora besparingar kan på sikt göras om den privata servicesektorn tillåts komma in på områden som i dag behärskas av stat och kommun. En omstrukturering av den offentliga sektorn innebär som utskottet ser det tillskapandet av såväl en livskraftig privat servicesektor som en effektivare offentlig sektor. Vad utskottet anfört om att åstadkomma en ökad privatisering och systemförändringar i

den kommunala sektorn bör åläggas stat-kommunberedningen att utreda med särskild förtur.

Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till motionerna 1433 och 2031 yrkande 5.

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *privatisering och systemförändring inom den offentliga sektorn*
   a. att riksdagen med bifall till motion 1983/84:1433 yrkande 1 hos regeringen hemställer om en översyn av de beslut som avsevärt inverkar på kommunernas ekonomi i syfte att dels klargöra hur stor omfattningen är, dels skapa möjlighet för en omprövning av desamma genom avregleringar etc.,
   b. att riksdagen med bifall till motion 1983/84:1433 yrkande 2 hos regeringen hemställer om tilläggsdirektiv till stat-kommunberedningen i enlighet med vad utskottet anfört,
   c. att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2031 yrkande 5 och motion 1983/84:1433 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om systemförändringar och omstrukturering av den offentliga sektorn.

5. Punkt 1. Motioner om den offentliga sektorn (moment 3; motivering)

Björn Molin (fp), Rolf Rämgård (c) och Ella Johnsson (c) anser att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "2031 yrkande 5" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna anser utskottet att viss privatisering av den verksamhet som bedrivs inom den offentliga sektorn behövs för att uppnå konkurrens så att kostnaderna pressas och effektiviteten ökar. Det har i andra sammanhang, t. ex. i vissa ekonomisk-politiska motioner från centerpartiet och folkpartiet, redovisats hur systemförändringar kan göras inom den offentliga sektorn för att kunna möta de finansieringssvårigheter som i dag finns för den offentliga verksamheten utan att den grundläggande servicen försämras. Utskottet anser att dessa är värda att prövas. De krav på systemförändringar som framförs i motionerna 1433 och 2031 skulle leda till en alltför långtgående omvandling av den offentliga sektorn. Utskottet kan därför inte tillstyrka bifall till motionerna 1433 och 2031 yrkande 5.

6. Punkt 1. Motioner om den offentliga sektorn (moment 4)

Björn Molin (fp), Lennart Blom (m), Filip Fridolfsson (m), Rolf Rämgård (c), Hugo Hegeland (m), Anders Andersson (m) och Ella Johnsson (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "1080 yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste kampen mot krångel och onödig byråkrati också inriktas på bestämmelser och föreskrifter som reglerar det verksamhetsfält inom vilket de mindre och medelstora företagen arbetar. Utskottet anser därför att regeringen snarast bör föreslå ytterligare verkningsfulla åtgärder som kan bidra till att minska krångel och onödig byråkrati för företagsamhet. De i motionen föreslagna kampanjerna kan vara ett värdefullt komplement till andra åtgärder mot byråkrati och onödiga regler.

Vad utskottet här anfört beträffande åtgärder mot krångel och onödig byråkrati bör ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *kampanjer mot krångliga bestämmelser*
   att riksdagen med bifall till motion 1983/84:1080 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Punkt 1. Motioner om den offentliga sektorn (moment 5)

Björn Molin (fp), Lennart Blom (m), Filip Fridolfsson (m), Hugo Hegeland (m) och Anders Andersson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Utskottet är" och på s. 7 slutar med "av myndigheter" bort utgå,

dels den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Verksledningskommittén bör" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1428 och 2070.

dels utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *utredning om en rationellare och mer decentraliserad statsförvaltning*
   att riksdagen avslår motionerna 1983/84:1428 och 1983/84:2070.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1984